Після конфіскати — другий наклад.

Ч. 129 (10.512). Львів, неділя 14. червня 1925. Почтову належитість оплачено гуртом. Рік XLIII.

ДІЛО

ВИХОДИТЬ ЩОДЕННО ПЕРЕДПОПУДНЕМ

РЕДАКЦІЯ І АДМІНІСТРАЦІЯ: Львів, Ринок 10. II. пов.
Конто почт. щад. 143.322.
Адреса для телеграм: „Діло" Львів.
Гол. Редактор приймає від 1—2 год. пополуд. Рукописів не звертається.

ПЕРЕДПЛАТА: Місячно в краю 4·20 зл. ЗА ГРАНИЦЕЮ: В Америці 1 дол., Франції, Голяндії, Бельгії 20 фр. фр., Італії 7·50 зл., Німеччині 7·50 зл., Швайцарії 5 шв. фр., Чехословаччині 30 ч. к. Румунія 150 леї, Болгарії 7·50 зл., Австрії 7·50 зл. Зміна адреси 1 зол.

В справі оголошень звертатися до Адміністрації.
ЦІНА ОДНОГО ПРИМІРНИКА 17 СОТ.

Неділя 14. червня 1925. Площа Сокола-Батька.

Руханковий попис шкіл У.П.Т.

Півтори тисячі вправляючих.

Початок точно о год. 4. попол.

204.

Жертва насильства.

Китайські події.

Китайські події стали тепер осередком скупченої уваги всеї світової політики. Безпосередньою причиною того були, як це ми вже інформували, події в Шангаю. Півтораміліонове місто та величезний промисловий центр і одна з найбільших пристаней світа стало видовищем малих у початках, але далекосяглих у своїх наслідках подій.

Китай зі 400 міліоновим населенням став від кількох десяток літ ареною визиску та експльоатації чужинців. Найбільше визискують його ті, що є найсильнійшими, отже: Англія, Америка і Японія і накінець Франція. У самому Шангаю є на ділі два міста, багате прекрасно побудоване і вивіноване европейське і бідне, нуждение китайське. В чужинецькій дільниці є навіть окрема чужинецька поліція, яка підлягає дипльоматичному корпусові під проводом чужих переважно англійських офіцерів. Цей величезний контраст між багацтвом та нуждою двох шангайських дільниць впадає сильно в очі кожному, хто там уперше найдеться.

Чужинецькі фабриканти до того всього використовують немилосерно китайських робітників а навіть малолітніх дітей. Почалися шангайські події від страйку китайських робітників на японській прядільній фабриці. В часі демонстрацій страйкарів один Японець убив китайського робітника. Цей інцидент викликав страшне негодовання серед всього китайського робітництва. Застрайкували всі робітники з инших фабрик.

В европейській дільниці міста зробили з того приводу велику демонстрацію китайські студенти. Чужоземна поліція ужила зброї та спрямувала кілька сальв у безборонних демонстрантів, не попередивши їх навіть про те. Впало понад 10 молодих студентських трупів, а кількадесять ранено. Цей акт насильства над безборонними демонстрантами викликав обурення серед всього китайського народу. І зовсім слушно звичайні страйкові демонстрації перемінилися в повстання проти чужинців, проти насильників та експльоататорів. Шангайців піддержав цілий Китай. Рух поширився тепер і на инші міста, замешкалі чужинцями.

Великодержави замісць старатися втихомирити розбурхану стихію, замісць шляхом компромісу дати якусь сатисфакцію китайському урядові та жертвам непотрібної стрільби, поставили домагання до китайського уряду, щоби той дав їм, великодержавам Англії та Японії сатисфакцію. Ось яка льоґіка та яка мораль усіх імперіялістів!

Нещасний той Китай! Цеж завдяки інтриґам тихже великодержав нема в ньому по нинішний день супокою. По нинішний день панують там удільні ґенерали, що не визнають пекінського уряду, та тішаться у тій своїй протидержавній роботі піддержкою то Англії, то Японії, то Америки, то Франції. Китай нині подертий, розшматований і слабий. До того довели його великодержави тому, бо це в їхньому інтересі. Деж була би їхня експльоатація, деж були би їхні бариші з Китаю, як би він був позбавлений внутрішніх ґенеральських крамол, як би він творив сильну, сконсолідовану державу?

Европейська, переважно англійська, преса порівнує теперішний протичужинецький рух в Китаю з боксерським повстанням з 1900 р., що теж був звернений проти чужинецького насильства. Тоді боксерське повстання здавили всі европейські імперіялісти спільними силами. Дійшло до такої ідилії, що навіть французький десант оперував під проводом німецького генерала. Очевидячки, що в таких випадках для насильників щезали власні порахунки та ворожнеча. Тоді громили боксерів і російські війська, що йшли теж вкупі з усіми иншими „приятелями" Китаю. Заняття Пекіна скінчилося тоді величезним міжнародним скандалом. Китайську столицю разом з цісарською палатою ґрунтовно розграблено, повивожено з неї величезні неоцінені скарби. В грабунках найосновнійшу участь брали ґенерали а про низшу братію то вже й казати не приходиться. Московські царські стратеґи були до тої міри солідними, що забрали навіть ратифікований китайсько-російський договір незвичайно великої політичної ваги та були за всі ці свої подвиги ще й відзначені. Цей період від боксерського повстання до японсько-російської війни так і звали „безобразовщиною" від одного військового авантурника, що звався Безобразов, та що припав був дуже до серця Миколі II. Він то був одним з тих, що спричинив потім японсько-російську війну, а скомпромітували Росію.

Нині відношення чужих сил у Китаю змінилося. Німеччини і Росії нема. Замісць тої останньої працюють там комінтерн і дипльоматія СРСР. І один і друга мають в Китаю особливо серед китайської

Позір! Українці м. Львова!
В неділю, дня 14. червня ц. р.
о 12-й год. в полудне відбудеться у великій салі „НАРОДНЬОГО ДОМУ" у Львові, вул. Ртоньского 22.

ВЕЛИКЕ ВІЧЕ

з рефератом:
Стан українського шкільництва а зокрема оборона української школи ім. Шашкевича у Львові.
Явіться численно для обговорення цеї дуже важної справи.
Народня Орґанізація Українців міста Львова.

молоді, великий успіх і то виключно тому, що виступають проти англійського, японського, китайського та французького насильства та піддержують національно-революційний китайський рух.

Великодержави інформують світ, що теперішні рухи в Шангаю та инших китайських містах — це діло большевиків. Ми є противного погляду. Всі ці події, всі ті протичужинецькі настрої беруть свій початок перш за все у насильствах та інтригах, у безпощадній експльотації великодержав. Вони, великодержави підготовляють пригожий для большевизму грунт, вони торують шляхи для большевицьких впливів у Китаю.

Цеж не випадок, що найбільший китайський національний революціонер, небіщик д-р Сун-Ят-Сен, перший президент китайської республики і творець найбільшої в Китаю політичної національно-революційної партії Гоміндану нетільки не кооперував із большевиками, але ввійшов з ними у політичний союз, дозволив своїй партії еволюціонувати в напрямі комунізму. Англійці, Японці та Француви не полишили по смерти Сун-Ят-Сена поза межами своїх інтриг і Гоміндану. Вони ужили всіх зусиль на те, щоби до нього ввести теж непорозуміння і таким чином розбити, ослабити ту найбільшу китайську партію. Та попри неї наростає в Китаю тепер нова китайська комуністична партія, яка підпорядковується московським наказам і якої великодержавним політикам поріжнити та розбити не вдасться. Своїми вчинками та політикою насильства великодержави причиняються виключно до її розросту та скріплення. Теперішні китайські події, започатковані в Шангаю, можуть скінчитися нічим, можуть бути насильно зліквідовані тим міждержавним десантом, що його вислали туди Японія та Англія, китайських патріотів може тим разом знов знищать великодержавні кулі, бомби та гранати. Та такі й тим подібні збройні інтервенції великодержав цілком не розвяжуть великої китайської проблеми ні для Китаю ні для великодержав. Здоровий національний гін самозбереження поведе Китайців все одно не шляхом добровільного надівання чужого ярма на свою шию але шляхом визвольної боротьби, шляхом економічного та політичного визволення зпід насильницької опіки імперіялістичних держав.

Американський уряд, як подає „Таймс", бачить „властиву" причину заворушень в тім, що від 30 літ всі середники комунікації та велика частина земних багацтв того краю найшлися під чужою контролею, в атмосфері інтриг і міжнародньої

ривалізації. Гарно сказано. Але якби з цього бажали витягнути відповідні консеквенції для себе разом з Америкою всі великодержави, то в Китаю прийшло би до спокою і він піднявся би власними силами на таку або й більшу височінь ніж Японія. На жаль того не хоче зробити ні Америка ні инші держави а через те прийде час, що всі вони мусітимуть покривитися гіркими овочами власної політики. В. М.

Сівачі бурі.

Краківський „Час" про ухвали „кресової секції".

Треба бути справедливим і треба признати, що з усієї польської преси правого напрямку серед загального божевілля тільки єдиний краківський „Час" час до часу має „lucida intervalla". Розглядаючи останні ухвали „кресової секції", він зазначує, що минулорічні язикові закони були вислідом порозуміння між правицею і лівицею, між Стан. Грабским і Ст. Тугутом. Останні ухвали „кресової секції", затверджені радою міністрів, є надихані виключно Ст. Ґрабским, бо так дуже яскраво носять вони характер його своєрідних поглядів. Особливо дразливими є ухвали в шкільній ділянці.

„Ті ухвали—пише „Час" в статті „Уряд і східні креси"—стоять на становищі, що в обсягу всенароднього й середнього шкільництва слід заступити засаду національних шкіл (білоруських й українських) засадою шкіл двоязичних. З тією метою, почавши з новим шкільним роком, на окраїнах має бути введена „згідно з бажаннями батьків" (?) у всенародніх школах двоязична наука. При вислові „згідно з бажаннями батьків" тому поклали ми знак запиту, бо їх можна двояко виясняти: або такі бажання є загально висловлювані, а уряд зносить двоязичні школи, щоби їх (себ-то ті бажання) задоволити; або що уряд тільки там заведе двоязичні школи, де батьки на те погодяться. Одначе здається, що перша інтерпретація є слушнійша, хоч знову за другою промовляє те, що 6-та точка називає „школи руські" поруч „шкіл русько-польських". Справа вимагає авторитативного вияснення".

Зайвим було би входити з мін. Ст. Грабским і з краківським „Часом" у дискусію на тему інтерпретації вислову „згідно з бажаннями батьків". Вистане запримітити, що те „бажання батьків" друкується у нас в рубриці під написом „З плебісцитових надужить". Населення домагається **виключно** української школи, але старости, інспектори, поліцаї й инші агітатори „організацій народових" терором змушують малосвідомих селян підписувати декларації за польською чи за „двоязичною" школою. Годиться теж зазначити, що відомий воєжака подольської поміщицької кліки Ценьскі видав друкований поклик до своєї братії, поучуючи її, як має тероризувати в часі переднівку малоземельних селян і двірську службу, примушуючи її заявлятися за „двоязичною" школою.

„Також і в обсягу середніх шкіл — пише далі „Час" — точка 7 передбачує ступневу утраквізацію українських гімназій, на разі у Львові, Перемишлі й Тернополі. Заповіджено, що почнеться тимчасом від злучення перших кляс, після чого в дальших літах піде утраквізація всіх кляс тих гімназій. До того слід додати, що уряд **зовсім мовчить про створення** на польських землях (!) **українського університету** (до чого зобовязалася Польща в р. 1922), а тільки заповідає відновлення катедри української літератури в Кракові (яку колись займав бл. п. Третяк) та створення Studium slavicum в Кракові. Ось так матимемо обрис розвязки язикового питання в шкільництві, який зовсім іде по лінії голошеній віддавна проф. Ст. Грабским, теперішнім міністром освіти.

„Хіба зайвим було би підкреслювати, що всі ті ухвали збуджують дуже багато і дуже поважних сумнівів. Переведення утраквізації українських і білоруських шкіл, а **головно тих перших, з природи річи стрінеться з великими труднощами.** Будуть це трудноші натури політичної й технічної. **Українські політики приймуть утраквізацію всенародніх й середніх шкіл яко атут, вимірений проти досьогочасної рівноправности їх народу в обсягу шкільництва.** А також і польське населення дуже діймаво відчує факт, що польські діти (в громадах, де Поляки є меншістю, одначе все-таки настільки численною, щоби мати власні школи) будуть помішані з українськими дітьми і будеться їх вчити не в польській мові, але в двох мовах, що може вести до легкої їх українізації".

Можемо впевнити краківських консерватистів, що їх страх за українізацію є зовсім не на місці, бож утраквізація шкіл буде тільки теоретичною, в суті річи всі „утраквістичні" школи будуть суто польськими. Але йдім далі:

„Але й технічно не легко собі уявити утраквізацію, а ще важче її перевести. Утраквізація хіба полягатиме на тому, що половину предметів будеться вчити по польськи, а другу половину по українськи чи білоруськи. А це мусить викликати колізії, головно в середніх школах. — Увесь цей помисл, накинений кабінетові п. Ст. Ґрабским, не видається нам щасливим. **На окраїнах („кресах") він викличе велику внутрішню бурю, — щоби тільки вона не перенеслася на заграничний терен, — а нічому не причиниться до піднесення шкільництва на окраїнах, такого сьогодня невдоволяючого, ані не зближить національностей до себе.** А не ятрити, але заспокоювати певно було метою Ради міністрів. Цієї мети — на нашу думку — не можна осягнути тими засобами. Без сумніву „ухвали" стануть предметом завзятих дискусій у нас і за кордоном. Тому мусітимемо ще нераз повертати до цієї програми".

Очевидно, і ми ще нераз вернемо до цієї справи. Можемо запевнити польських можновладців, що ніяким чином не допустимо до топтання нашої молоді і нашої культури.

Як переведено шкільний плебісцит?

Вияка громад, які внесли шкільні декларації з домаганням української мови навчання.

Повіт добромильський.

1) Аздамів 47 декларацій за 60 діт., 2) Бережниця 50 дек. за 65 діт., 3) Бірч [illegible] дек. за 30 діт., 4) Бірча стара 27 дек. за 40 діт., 5) Боневичі 4[illegible] дек. за 50 діт., 6) Березка 51 дек. за 68 діт., 7) Добромиль 30 дек. за 42 діт., 8) Грабівниця 39 дек. за 52 діт., 9) Городиска 38 дек. за 51 діт., 10) Грозьова 51 дек. за 61 діт., 11) Губичі 39 дек. за 50 діт., 12) Яцівик руський 62 дек. за 92 діт., 13) Явна горішна [illegible] дек. за 48 діт., 14) Явна долішна 51 дек. за 72 діт., 15) Катина рустикальна 30 дек. за 49 діт., 16) Коростенко 67 дек. за 10[illegible] діт., 17) Кавсичава 47 дек. за 59 діт., 18) Княжпіль 58 дек. за 91 діт., 19) Комарничі 24 дек. за 41 діт., 20) Кописно 6[illegible] дек. за 91 діт., 21) Коренець 6 дек. за 7 діт., 22) Кропивник 47 дек. за 60 діт., 23) Ліщини 27 дек. за 41 діт., 24) Лопа горішна і долішна 41 дек. за 60 діт., 25) Лопушниця 33 дек. за 50 діт., 26) Лозовате 58 дек. за 91 діт., 27) Ліщава горішна 48 дек. за 68 діт., 28) Ліщава долішна 39 дек. за 50 діт., 29) Лодина долішна [illegible] дек. за 5[illegible] діт., 30) Лацко 73 дек. за [illegible] діт., 31) Макова 46 дек. за 58 діт., 32) Малава 31 дек. за 41 діт., 33) Мігова 6[illegible] дек. за 77 діт., 34) Нанова 37 дек. за 5[illegible] діт., 35) Нове село 24 дек. за 29 діт., 36) Папортно 60 дек. за 65 діт., 37) Пітвчі 32 дек. за 47 діт., 38) Поляна 30 дек. за 46 діт., 39) Посада новоміська 42 дек. за 53 діт., 40) Перепільниця 49 дек. за [illegible] діт., 41) Паткова руська 74 дек. за 9[illegible] діт., 42) Рудавка 52 дек. за 73 діт., 43) Смільниця 31 дек. за 51 діт., 44) Сверепчана 28 дек. за 41 діт., 45) Спігова [illegible] дек. за 60 діт., 46) Стрвяж 47 дек. за 121 діт., 47) Стебник 34 дек. за 43 діт., 48) Суфчина 52 дек. за 66 діт., 49) Тарнава 50 дек. за 72 діт., 50) Тийне 37 дек. за 51 діт., 51) Трушевичі 62 дек. за [illegible] діт., 52) Тростянець 42 дек. за 53 діт., 53) Велике 28 дек. за 45 діт., 54) Ваньовичі 23 дек. за 32 діт., 55) Воля корінецька [illegible] дек. за 41 діт., 56) Військо 73 дек. за 1[illegible] діт., 57) Жогатин 68 дек. за 88 діт., 58) Свиржі 40 дек. за 66 діт.

Разом внесено 2449 декларацій за 34[illegible] дітей.

Не подали жадної відомости слідуючі громади: Добра руст., Добра шляхт., Гуменки, Юрчівка, Катина шляхт., Кописна, Крайна, Креців, Кузьмина, Ліщава, Лодинко гор., Лінія, Лопушанка, Лодина, Новосілці коз., Бориславка, Посада рыбот., Риботичі, Розпутя, Розтока, Войткова і Войтківка.

Памятаймо: Рідна Школа — це наша родня фортеця, це певний захист у добі лихоліття!

МИКОЛА ГОЛУБЕЦЬ.

ЗАГУБЛЕНЕ ЗВЕНО.

(З нагоди віднайття візантійських фресків у Львові.)

Від кількох днів гомонить і колишеться світ львівських археольогів сенвацією, що моглаб навіть байдужого для справ археольогії ляіка вихилити з рівноваги. В найстаршому із храмів Львова, у вірменському соборі, якого початок кладе Зіморович під 1364 роком, відкрито найавтентичнійші в світі **візантійські фрески.**

Подія настільки нежданa, наскільки до епохальности многоважна на тлі досьогочасних і, розуміється, майбутніх дослідів над культурою середньовічного Львова.

Середньовічний Львів, засуджений його історикaми на смерть, припечатану страшною пожежею 1517 р., вихилив оце ще один фрагмент свойого благородного облича, окутаного серпанком забуття й непроникнутої темряви.

До славного своєю виімковістю любартівського дзвона у Юрі придлується ще один многоцінний його сучасник, памятник східньоевропейського, середньовічного малярства.

Як все так, і тут довів до многоважного відкриття — припадок. Робітники, заняті при очищуванню стінок обновлюваного підтеперішню пору храму, натрапили три дні тому на замуровану в південній стіні первісної церкви віконну нишу, заслонену до цього часу бароковим престолом, уставленим тут в половині XVIII. віку.

Безсумнівно інтелігентні робітники, поучені тямущими людьми про многоважність будівлі, біля якої довелося їм працювати, припинили дальший хід очищування стін в моменті, коли з під тинку показалися якісь барвні плями і неясні обриси мальовила. Зараз найшовся на місці консерватор Б. Януш, що в порозумінню з вірменським архиепископом о. Теодоровичем приступив до обережного відслонення цілости фресок. Протягом кількох годин відслонено ціле мальовило, виповнюючe глибоку понад метер і високу до трьох метрів нішу, зліквідовану у XVIII. в. З під вапняної заправи виринули монументальні постатті св. Івана Богослова з його співробітником св. Прохором, проти нього аналоґічна постать котрогось з вірменських патріярхів, з медальйоном Христа-Пантократора над ними та прекрасним килимовим орнаментом виповняючим трапез „підлоги" віконної ниші. Поруч голов кожної з постатей відслонено інформативні вірменські написи, які розшифровано з місця. Монументально-декоративне заложення композиції в парі з технікою плосколінеарного трактування детайлів не полишало місця на сумніви щодо стилевого характеру памятника.

Перед очима щасливих відкривців розвернулася в усю широчінь незбагнута краса традиційно-візантійської фрескової стінописі. Мимоволі піднявся над відкриттям великий знак питання про походження мальовила, про його авторів і виконавців, насунулися гіпотези і анальоґії, самозрозуміло не підхожі для скороспішного їх зафіксовування. Найдені згодом в сусідстві обговореної віконної ниші фрагменти фресок здовж долішньої кондигнації південної стіни насторожили відкривців до дальшої обережности і сповнили надією скомплетування відкриття до розмірів приписаного культом циклю картин. Наскільки того роду сподівання оправдані, покажуть найблищі дні інтензивної праці і пошукувань. Всеж таки повідомляючи українське громадянство про многоважну подію думаю, що не випереджуючи факту усталення авторства, точної дати, як також місця для нововідкритих мальовил на тлі історії мистецтва нашого краю і міста, можемо вже нині назвати їх щасливо найденим загубленим звеном, що поєднує монументальну стінопись києво-чернігівської епохи, крізь мистецьку культуру Галицько-Володимирської держави, з поліхромією польських костелів ягайлонської доби (Сандомир, Люблин, Краків), якої українське походження не підлягає ніяким сумнівам.

Точний опис відкритих мальовил з аналізою їх стилево-іконографічного характеру появиться в одному з найблищих чисел „Старої України", посвяченому історії українського мистецтва.

Львів 11. червня 1925.

На книжній виставці в Празі.

(Спостереження та враження.)

Від 5. до 31. травня в університетському будинкові—Клементінумі—була відкрита Російською Радянською Місією книжна виставка, що мала своїм завданням продемонструвати книжну продукцію за сім років радянської влади на землях б. царської Росії.

На цій виставці був також відділ, присвячений У. С. Р. Р.

Уже в коритарі при вході в салю виставки розвішано по стінках ріжні плякати. Чомусь перший плякат—як раз український,—вид. Книгоспілки—з таким текстом: „Хліборобе, чи знаєш, що книжка — твій найкращий друг та порадник?" В горі з лівого боку потрет Леніна, а під ним слова: „В неписьменній країні не можна збудувати комуністичного суспільства". Внизу з правого боку портрет Т. Шевченка, а під ним слова:

„Учітеся, брати мої,
Думайте, читайте!...

Серед плякатів, що мають будь-яке відношення до книги, розвішено багато ріжних діяграм, які ілюструють промисловість Рад. Унії. Це вже, мабуть, на той „предмет", щоб заохотити чеські торговельні кола вступити в тісніші взаємини з Рад. Унією...

Український відділ виставки складався головним чином з книжок, виданих Державним Видавн. України та „Книгоспілкою".

З діяграми, що ілюструвала діяльність Держиздата, видно, що

в 1922 р. було вид. 267 праць в 3.216.500 пр.
в 1923 р. „ „ 369 „ в 3.942.000 „
в 1924 р. (з 1. X. 1923 р. по 1. 1924 р.)
було вид. 471 праць в 3,447.625 пр.

з числа котрих в 1924 р. 471 газет, книжок 60.7 проц. припадало на українські книжки, але по кількості примірників на українські книжки припадало 74 проц.

„Книгоспілка" на 1. III. 25 р. видала разом книжок на суму 404.753 карб. 4 коп. золотом.

Серед книжок українського відділу всеж таки дуже значну кількість становили російські книжки, видані Держиздатом, і то не тільки по соціяльно-політичним питанням, але — що дивно — по сільському господарству, як напр. Дегу „Запряжка лошадей и волов", Йогож „Установка конных простых молотилок", себто таких брошур, які здавалось би, призначені для селянина-хлібороба. Рівнож багато видано на російській мові ріжних підручників, особливо з історії, — Рожкова, Покровского, Яворского й т. д.

Один з відвідувачів виставки, країнський с-д., який одночасно зі мною оглядав виставку, не міг спокійно поставитися до такого заповнення українського відділу російськими книжками, підійшов до одного з розпорядчиків виставки, — випадково якраз натрапив на знайомого, з яким сидів разом у вязниці, — і став його запитувати: „Якаж це українізація, коли Держидат видає таку силу книжок на російській мові?" На це розпорядчик (він був Грузин) спокійно відповів, що він, як Грузин, нічого не мав би проти того, щоби всі російські книжки видавалися в Тифлісі, що на його погляд, місце видання жадної ролі не грає. — „Так, але пеж за наші народні гроші видаються російські книжки на Україні", — правдиво завважив йому український с-д. — „Ну, это уже вопрос бюджета", — усміхаючись відповів розпорядчик виставки.

З книжок, про які не булоб відомо з публікацій в наших часописах, нового нічого не було, але розуміється, приємно було наочно ознайомитися з книжною продукцією на В. Україні за останні часи. Правда, книжок виданих за два останні роки було не багато, теж саме помітно було й в російському відділі виставки.

Ціла вітрина була занята дитячою літературою. Тут були казки І. Франка, Йогож „Лис Микита", М. Твена „Пригоди Гека Фінна", С. Васильченка „Збірка творів для дітей", Заїнчківського „Тарасик", оповідання С. Томпсона й ин. При порівнанні дитячої літератури українського відділу з такоюж російською можна було зауважити, що ілюстраційна частина українських книжок стоїть значно вище, ніж російських: в російську дитячу книжку теж пролізла розляпуватва, ріжуча очі своїми фарбами обкладка. Поруч з українським відділом примістилася висока піраміда під знаком СССР., вся заставлена революційною, комуністичною та соціялістичною літературою. Тутже було розміщено ріжні політично-агітаційні плякати. Серед них визначався плякат з малюнком української жінки з написом: „Жінки, йдіть у ряди комнезамів".

Щодо системи розподілу книжок на виставці, то з цього боку теж не все було гаразд: деякі книжки попали не до відповідного відділу, деякі вміщено в двох, а то й в трьох відділах.

У всякому разі, оглядаючи цю неповну й не зовсім упорядковану збірку книжок з В. України, збірку, що становить лише частку її книжної продукції за останні роки, виносиш враження, що культурна робота там йде й з кожним часом росте та зміцняється.

Ст. Сірополко.

ОСТАННІ ВІСТИ.

Хто буде наслід. Ратайского?

Положення з обсадою мін. внут. справ не змінилось. Премієр, як кружляють чутки, предложив мін. ген. Сікорскому обняти теку після мін. Ратайского. Мін. Сікорскі не згодився. Тепер, здається, шукає премієр кандидатів на мін. внутр. справ між генералами, які мають деякий досвід у ділянці держ. адміністрації. Але й ця концепція, здається, перестане бути актуальною.

Змова в Греції.

Грецький уряд упав на слід розгалуженої змови в Атенах, зорганізованої невдоволеними офіцирами. Будинок мін. маринарки і вн. сп. окружили сильними кордонами війська. І в околиці Атен сконсиґнували військ. відділи. Змовники задумують утворити новий уряд 5-ох. Рух цей проти парл. ур. коаліції повстав між офіц. армії і фльоти з причини димісії мін. загр. справ. На офіц. зборах рішили вислати делегацію до през. републики, щоби засувала йому бажання армії і фльоти. Міхалопулос одержить, мабуть, знову місію утворення уряду.

Пенлеве у султана Марока.

Пенлеве конферував 11. VI. до пізної ночі з марш. Ліаптеєм у справі положення на фронті. Тогож дня прийняв султан Пенлеве і мав заявити йому, що признає французький протекторат над Мароком.

Видалення членів рад. місії.

Двох урядовців рад. місії у Варшаві, Зубова і Балашова, вмішаних у шпіонську аферу, видалено з границь Польщі.

Коли Німеччина вступить до С. Народів?

„Н. Фр. Пр." повідомляє: В нім. урядових колах заявляють, що Німеччина вступить до Союза Народів щойно тоді, коли евакуують надренську смугу.

Канада займе півн. бігун.

З Отави повідомляють, що державний секретар для внутр. справ заявив, що уряд Канади займеться небавом висланням експедиції до півн. бігуна, щоби офіц. заняти цю територію в імени канад. уряду.

СРСР. бажає переговорів із Анґлією.

В неділю виїздить із Льондону до СРСР. Раковський, для навязання нових переговорів СРСР. з Анґлією.

Анґл. парл. і ґарант. пакт.

Запевнення Болдуіна, що уряд не заключить ґарант. пакту без апробати парляменту успокоїло анґ. гром. думку. З настроїв у політ. англ. колах можна надіятися, що парлямент затвердить порозуміння з Францією, заініціоване Чемберленом.

СРСР. за порозумінням з Францією й Німеччиною.

„Н. фр. Пр." повідомляє з Москви: Всі рад. часописи заявляються за порозумінням із Німеччиною й Францією для противаги англ. ґеґемонії.

НОВИНКИ.

— **Конфіската.** Останнє число „Діла" сконфіскувала прокуратура за заголовок і за шість великих уступів передової статті про останні постанови т. зв. меншостевої секції при політичному комітеті Ради міністрів та за три уступи зі звіту нашого кореспондента про засуд у рівенському процесі.

— **Друкарський чортик.** У вчорашній передовиці слід справити у першому стовпці: „спольонізовано понад 40 українських всенародніх шкіл" на „спольонізовано понад 400 українських всенар. шкіл", у третьому стовпці: „не дасться нагадати..." на „не дасться нагоди".

— **„Польські порти" та еміґрація.** Польське міністерство торговлі та промислу впало на геніяльну ідею. Воно внесло до сойму законопроєкт про т. зв. „живучість портуф. балтицьків для закольтиве заінтересованого". И цебто це значить, що всі еміґранти мусять їхати до Америки тільки через Ґданськ або Ґдиню і то виключно на тих кораблях, які мають переважний вплив на Польщу. Пан міністер у своїх глибокодумних мотивах каже, що це причиниться до піднесення польської морської сили та до розвитку польських портів і фльоти. Невже чувся хто на широкому світі про таку чудасію, щоби простані та фльоти розвивалися коштом бідних еміґрантських пасажирів, коштом тих, яких нужда та злидні виганяють зі рідної сторони в світ за очі в погоні за кращою долею? Що Польща не побудує з доходів таких еміґрантів своєї фльоти — це факт, але що на тих нещасних жертвах польської нужди і лихоліття зроблять маєтки приватні капіталісти, підприємці корабельних фірм — це ясне як сонце, та воно не цікаве для п. міністра. Він хоче при цього такий чином розвести опіку над цею еміґрацією. Гарна мені опіка! Бідному еміґрантові прийдеться замість тієї опіки довше подорожувати до Америки та дорожче заплатити, бо саме на тих лініях комунікація тепер найдорожча. Та це теж не цікавить панів приклонників того чудацького закону, який сойм ухвалив.

— **Недільне свято дітвори шкіл УПТ.** Як уже оповіщено — в неділю 14. червня відбудеться о 4 год. на площі „Сокола-Батька" „Діточе свято шкіл УПТ." Кождий, хто жертвує на „Рідну Школу", най докаже участю в цьому святі, що він з глибокого пересвідчення піддержує культурне діло першорядної ваги. Хай прийдуть і ті, які ще надумуються, чи жертвувати на „Рідну Школу", а тоді лекше рішаться. Відсутність інтеліґенції може зробити на маси вражіння, що інтеліґенція ставиться байдуже до української дітвори, а це могло би внести шкідливий та непотрібний жаль і негодування. На дітоцому святі польських шкіл було 15.000 учасників! Тому кожний повинен так розложити собі час, щоби ніяка перепона не здержала його від участи в цьому святі. Мусимо й перед чужинцями засвідчити, що для нас українська дітвора дорога, та що добро її лежить нам на серці.

— **Ревізії й арештування.** Перед кількома днями почала львівська поліція цілий ряд ревізій по українських домах переважно там, де мешкають українські студенти. І так переведено основну ревізію в кімнатах замешкалих українськими студентами при вул. Марка, в помешканню п-ні Рудницької при вул. Тарновського, в домі п-ва Качмарських при вул. Вишневецьких. І тут і там пошукували за чимсь невідомим, хоч нікого з мешканців у тих домах студентів не арештували. Зачуваємо, що поліція зробила ревізії в домівці СС. Василіянок при вул. Убоч далеко за личаківською рогачкою, де СС. Василіянки мають свій сад і город. Там теж пошукували за якимсь невідомими українськими студентами. Арештували кількох студентів при вул. Марка, при вул. Супінського та при вул. Личаківській. Між арештованими є Ковалисько, Стефанишин, Кублевич, Барановський і Гафткович. Нам відомо, що арештованих є більше та покищо не вдалося нам добути їхніх прізвищ.

— **Голос з поза тюремних мурів.** До нашої редакції прийшов сьогодня лист від пятьох політичних вязнів зі станиславівської тюрми. Цей лист — це крик розпуки не тільки позбавлених волі людей, але людей позбавлених найпримітивніщих тюремних часто життєвих потреб. Вязні жалуються, що хоча слідство в їхній справі вже давно покінчене, хоч доказів вини нема — то все їх держать в тюрмі серед незвичайно тяжких умовин. Всіх їх посуджували за співучасть аж у трьох нападах на почтові возя. З листа виходить, що ніхто ними не опікується, що тюремна адміністрація не дозволяє їм навіть на цілогодинний прохід, що не дозволяє їм читати ґазет, а українська бібліотека „Бесіди" чомусь не бажає піти арештованим на зустріч посилкою книжок. Сапом — з листа виходить, що за них всі забули. Не диво про те, що з нього пробивається жаль. Перш за все до своїх, що живуть на волі та не хочуть розуміти психіки політичного — ще й до того невинно арештованого арештанта, забуваючи, що таже сама доля може ненадійно стрінути і когось із них. Через те цею дорогою звертаємо увагу станиславівської громади на невідрадну долю названих пятьох арештованих.

— **Голод і адміністрація.** Бобрецький староста п. Шнтзель видав до голодуючого населення свого повіту розпорядок, силою якого кожний селянин мусить мати на свому обійстю бляшану табличку з польським написом прізвища та імени власника і другу табличку з числом дому. Всі ті бляшані таблички мусять бути зроблені в одного—якраз урядового—бляхаря Жида та на один зразок. По селах пухнуть з голоду старі та діти, а п. староста накладає податки на кошт блихаря в сумі 250 зол. від табличок. Таблиці зроблені самими селянами поліція уважає

накладає на них кари та примушує купувати нові у Жида бляхара. Добра кара на голов!

— Українські Захоронки у Львові влаштували 11. п. м. в салі тов. ім. Лисенка вставу з 15 точок, які виконали наші найменші чнайкраще. Між ними відзначилися Захоронка при Руській вул., якої закостюмовані діточки виведи „Танець метеликів“. Городецька Захоронка виступила з вправами руханками й галузками та „Розмовою двох матерей“ в народних строях. Захоронка зі вл. Юра з инсценізованим віршом „Білі цвіти“ в костюмах, Клепарівська зі співами а Жовківська з деклямацією „Материні сльози“. Жаль тільки, що крім малого гуртка батьків ніхто не цікавився тим, як УПТ. і тов. „Українська Захоронка“ виховують наших найменших. Треба надіятися, що прибудуть наші люди численнійше на повтору виставу, що буде в неділю 21. п. м. — *О. П.*

— Ще одна „концесія“. Цими днями одержали всі гр. кат. парохіяльні уряди дрогобицького повіту зі староства слідуюче письмо: Starostwo w Drohobyczu. L. D. 79912. Drohobycz, dnia 12 maja 1925. Do wszystkich urzędów paraf. gr. kat. jako metrykalnych w powiecie. Ponieważ zdarzają się wypadki, że urzędy parafialne gr. kat. przedkładają wykazy i pisma tak Starostwu jakoteż innym władzom państw. w języku ruskim, przeto zwracam uwagę, że urzędy parafialne obrządku gr. kat. jako prowadzący księgi metrykalne są funkcjonarjuszami państwowemi, a tem samem obowiązane są prowadzić korespondencję z władzami państwowemi i sporządzać dla urzędów państwowych wykazy w języku państwowym, jakim wedle ustawy z dnia 31/7 1924 Dz. U. R. P. Nr. 73. poz. 724 jest język polski. W innych niezastosowania się do powyższego zmuszony będę pociągać do odpowiedzialności karno-administracyjnej. — Starosta drohobycki: Porembalski m. p. Документ не вимагає ніяких коментарів. Для нас цікаво, як ставляться і як на будуче поставляться до таких розпорядків наші ординаріяти. Це вже другий з ряду аналогічний розпорядок на терені Сх. Галичини у тій самій справі. Свого часу помістили ми текст аналогічного письма з нашого повіту.

— Виклади про білошкірництво. Торговельно-промислова палата у Львові покликала в порозумінню з Дирекцією державних дібр відомого нашого білошкірника і кушніра п. Петра Карпяка до переведення по ріжних місцевостях нашого краю курсів практичного підготовлювання шкірок з дичини для білошкірницької виправи. Пан Петро Карпяк викладатиме в другій половині червня в слідуючих містах: в Печеніжині 15, 16 і 17 червня; в Калуші 18, 19 і 20 червня; в Дрогобичі 22, 23 і 24 червня; в Добромині 24, 25 і 26 червня. Дуже побажане, щоби наші ремісничі кола звернули належну увагу на ці корисні виклади та постаралися про численну участь в них наших людей. Особливо наші сільські організатори з наведених околиць повинні постаратися про те, щоб у викладах взяли участь інтересовані цею справою селяне.

— Нове відкриття на полі хемії. Предметом інтензивних дослідів учених хеміків є тепер гелій, якого в Америці уживають до наповнювання бальонів. Належить він до тзв. шляхотних ґазів, тобто таких, що лучаться з иншими ґазами. Гелій тим практичнійший у летунстві від водня, що не експльодує. Як доносять з Оксфорду, тамошній учений Мандей вспів получити при допомозі електрики гелій із ртутю (живим сріблом). Якщо це було би правда, то був би це новий удар, вимірений проти теорії про будову атомів.

— Пересторога. Українському Т-ву Допомоги Емігрантам з України у Львові відомо, що деякі особи, прикриваючися назвою українських емігрантів, звертаються до ріжних інституцій і окремих осіб з усякого рода проханнями про поміч під виглядом продажі льосів, збирання грошей на підписні листи і т. и. Як на приклад, Т-во може вказати на п. Марію Ф-ну, яка, не маючи нічого спільного з українською еміграцією, збирала недавно гроші серед українського громадянства на користь якогось, нікому з українських емігрантів невідомого, російського полковника П-ча. Щоб оберегти громадянство від настирливости таких осіб, які в більшости випадків лише підшиваються під назву емігрантів і спекулюють цим іменем, Українське т-во емігрантів ласкаво просить всі установи й поодиноких громадян у всіх випадках сепаратних виступів емігрантів і псевдоемігрантів у допомогових справах направляти їх до Т-ва, яке являється єдиним центром організованої допомоги у Львові та його околицях для незаможної еміграції. Товариство міститься при вулиці Руській ч. 3, III. поверх і відчинене щоденно від 10—2 г. і 6—8 попол., крім неділь і свят. Лише в окремих випадках Т-во звертається за поміччю до громадянства через своїх відпоручників, але всякий раз за відповідними уповноваженями, підписаними президією і скріпленими печаткою Т-ва. Осіб, які всеж таки побажали-б чимсь допомогти окремим особам, Т-во просить ласкаво не видавати жертв на руки, а направляти ці жертви до Т-ва з зазначенням цілі, на яку вони призначаються.

Відозви й комунікати.

До українського Громадянства і всіх філій Українського Краєвого Т-ва охорони дітей і опіки над молодю.

Пригадуючи постанови „Женевської декларації“, що „дитина перед всіми иншими повинна одержати поміч в часі народнього лихоліття, що голодну дитину треба накормити а хору доглядати“ звертаємо увагу українського громадянства на невідрадні відносини, в яких найшлася дуже значна частина української дітвори, що у великому числі місцевим, де панує голод, а також в цілому краю поширюється в страшний спосіб туберкульоза й инші недуги, наслідком чого є велика смертність дітей.

Просимо Управи всіх наших Філій, щоби
а) безпроволочно взяли під свою розвагу основування діточих амбуляторій і порадень для матерей і дітей;
б) при участи своїх відпоручників і повірників у всіх місцевостях свого округа, де цього треба, основували кружки, які шляхом зорганізування місцевої самодопомоги прийшли би з порятунком голодуючим і хорим дітям, а окрема організування дожирлювання дітей.

Все українське громадянство просимо:
1) в осідках повітових судів приступити негайно до основання філій нашого товариства;
2) заінтересуватися долею сиріт, голодних, хорих і занедбаних дітей;
3) приходити їм з усякою допомогою.

За всякими інформаціями треба звертатися до підписаного Товариства.

Українське Краєве Товариство охорони дітей та опіки над молодю у Львові вул. Домініканська 11.

М. Каратницький, голова. *Е. Сельський*, за секретаря.

✝ Посмертні згадки.

Ольга з Гладиловичів Приймова, вдова по директорі української приватної гімназії в Яворові, померла в Яворові, після довгих та важких терпінь, в 57-ому році життя, дня 5. червня 1925. Похорон відбувся 7. червня. Покійна була дочкою бл. п. Дамяна Гладиловича, професора академічної гімназії у Львові, відомого культурного діяча 70—80 рр., першого адміністратора „Діла“ й голови „Товариства ім. Шевченка“, який помер 1892 р. Вона стала дружиною Івана Приймн, проф. гімназії у Львові, в Перемишлі, Бережанах, Кіцмані й Чернівцях, а потім директора приватних гімназій у Городенці та Яворові. Була найкращою товаришкою та найліпшою товаришкою свого чоловіка в його громадянській та педагогічній роботі, а крім того брала живу участь у житті жіночих громад тих міст, де працював її чоловік. Коли в травні 1915 р. Москалі вивезли пок. Приймн з Яворова як закладника, його Дружина залишилася на сторожі гімназійного будинку, що недавно перед тим повстав, завдяки головно невсипущим заходам дир. Приймн. Вона й надалі живо інтересувалася долею гімназії й не переставала допитуватись про неї навіть тоді, коли зломана недугою не могла вже піднестися з ліжка. До останнього місяця давала правильно свою лепту на „Рідну Школу“.

Тернистий був життєвий шлях Покійної. Будучи з роду слабого здоровля, знайшла щирого опікуна в особі свого мужа, одначе мусіла з ним розлучитися на довгі роки підчас великої війни, і той час надломав та знищив її здоровля. Пок. Прийма тільки коротко ще побував у Яворові у 1918-ому р. й був змушений виїхати перед відступом українських військ, щоб уже більше сюди не вертатися. Помер від холери в большевицькій тюрмі, в харківському шпиталі... Покійна довго не хотіла вірити в смерть чоловіка, аж остаточно мусіла погодитися з гіркою судьбою. Отсе й загнало її передчасно в могилу.

В саму неділю Зелених Свят яворівська громада відвела Покійну на місце вічного спочинку й попрощала її та незабутнього її мужа, бо не мала змоги кинути грудки землі на Його власну могилу...

Земля нехай буде Тобі пером, щира Громадянко!

о. Юліян Пляток, парох в Дублянах, по короткій і тяжкій недузі упокоївся дня 2. травня ц. р. в 83. році життя, а в 57. році священства. Покійний взірцевий священик, неутомимий робітник у винограді Христовім до останніх днів життя, загально поважаний і люблений задля своїх чеснот християнських, полишив по собі щирий та глубокий жаль. Земля Йому пером і вічна память.

ОПОВІСТКИ.

Український наддніпрянський театр О. Мітневич.

Станиславів, саля українського Сокола.
Субота 13. VI. Дні нашого життя.
Неділя 14. VI. Вій. 4—?

Український Театр дир. І. Когутяка.

Сколе, саля „Сокола“.
Субота 13. VI. Пейсахова ніч.
Неділя 14. VI. Катерина опера.
Щирець, Неділя 14. VI. Зрадливі мущини.
Струтин, Неділя 14. VI. Невдалий роман.

Театр переїздом до Косова і Кут дасть по дві вистави в Калуші, Станиславові, Коломиї, Заболотові, Снятині. 3—3

Дирекція коедукаційної гімназії У. П. Т. в Городенці подає до відома, що 1) вступні іспити до клас II.—V. відбудуться в днях 22. і 23. червня; 2) вступні іспити до I. кл. 27. червня від години 9·30 рано; 3) вписи до клас I.—V. на шкільний рік 1925/26 відбудуться дня 27., 29. і 30. червня 1925 р. V. кл. відкриється, якщо зголоситься відповідне число учеників. — Зголошення, також письменні, принимає Управа гімназії до 21. червня включно.
2077 3—3

Управа дівочої гімназії У. П. Т. з правом прилюдности в Тернополі повідомляє отсим, що вступні іспити до кляс II—VI. відбудуться в днях 22. і 23. червня, о год. 2. попол. Зголошення до дня 21. червня в канцелярії Управи. Вступний іспит до кляси I. відбудеться в дни 27. червня о год. 9·30 рано. Зголошуватися можна до 27. червня год. 8. рано. Вписи до кляс I.—VI. будуть відбуватися в днях 29. і 30. червня в часі між 8—12 рано і 3—5 попол. — *Д-р Никифор Гірняк* управитель. 2096 3—5

З української гімназії у Дрогобичі. Вступний іспит до I. кляси відбудеться дня 24. червня о год. 9. рано. Зголошуватися належить у дирекції гімназії до дня 23. червня включно. Вступні іспити до кляс від II.—VIII. відбудуться дня 22. і 23. червня в 8. год. рано. Зголошення до дня 21. червня. — **Д-р Осип Турянський.**
2079 5—5

Виділ філії „Учительської Громади“ в Станиславові складає щиру подяку п. проф. д-рові Кисілевському за щедрий дар в сумі 30 золотих на Вакаційну Оселю в Яремчі. 2137 1-1

Тов. „Плай“ улаштовує в неділю 14. п. м. прогульку до Сихова і Винник. Поворот залізницею. Збірка на розі вул. Кохановського і св. Петра год. 8. рано.

Старшина Кружка бурсового У. П. Т. ім. кард. С. Сембратовича у Львові вул. Хшановської ч. 9. оголошує конкурс приняття питомців до бурси на шк. р. 1925/26. Близщі услівя подані в середних львівських школах з українською викладовою мовою і в Управі бурси. — *Старшина Кружка.* 2139 1—1

Подається до відома всіх П. Т. Товаришів, які покінчили в 1905 р. академічну гімназію у Львові, що товариський зїзд відбудеться дня 8. вересня 1925 р. в 9. год. рано в будинку гімназії („Народний Дім“). Евентуальні письма і зголошення проситься надсилати на адресу тов. Коссика Олександра, радника скарбової дирекції, Львів, вул. Зелена ч. 18. I. пов. За комітет: *Ол. Коссик, П. Мечник, д-р І. Салагуб, о. І. Фединський.* 2142 1—2

За редакцію відповідає О. Костин. Видає Видавнича Спілка „Діло“. З друкарні Видавничої Спілки „Діло“, Львів, Ринок ч. 10.